

RISTO KUNELIUS

Uskottavuuden anatomia

Kova uutinen, genre ja kansalainen

Kova uutinen on nykyaikaisen journalismin ydintä. Artikkelissa uutisia lähestytään journalistisen diskurssin yhtenä genrenä. Uutisgenreä eritellään suhteessa journalististen esitystekniikoiden kenttään, uutisten tuottamisessa mukana oleviin instansseihin ja erityisesti siihen lukijarooliin, jota ns. kovat uutiset geneeristen konventioidensa perusteella yleisölleen ehdottavat. Lopuksi artikkelissa pohditaan uutisgenren lukijaansa suuntaaman puhuttelun yhteiskunnallista merkitystä.

■ Kysymys siitä, minkälaista lukija-asemaa uutinen lukijalleen ehdottaa, ei ole uusi. Walter Lippmann kuvasi tätä monille meistä tuttua arkaamun sosiologista faktaa vuonna 1922 ilmestyneessä kirjassaan *Public Opinion* näin:

Aivan kuten itse kukin pidättää henkeään sankarittaren ollessa vaarassa tai kuten hän auttaa Babe Ruthia heilauttamaan mailaansa, aivan samoin, joskin hienovaraisemmin, lukija astuu uutiseen. Ja jotta hän voisi astua siihen, hänen on löydettävä tuttu jalansija tarinasta. (Lippmann 1984, 52.)

Lippmannin mielestä uutisen tarjoamat tutut jalansijat perustuvat muun muassa stereotyyppioihin. Laajennan Lippmannin ajatusta tässä koskemaan yleisemmin koko ns. kovien uutisten genreä. Erittelemällä uutistekstille tyypillisiä ominaisuuksia kuvaan sitä, millaisia 'jalansijoja' kova uutinen lukijalle tarjoaa.

Toinen jalka genressä

Genrellä viitataan kulttuuriseen mekanismiin, jolla yksittäinen teksti asettuu tietyn tekstilajin jäseneksi. Käsitteellä ei ole tarkoitus ensisijaisesti luokitella tekstejä, vaan päästä käsiksi siihen, miten genren kategoria toimii tekstien ymmärtämistä ja niiden tulkintaa ohjaavana tekijänä. Genret ovat tekstien tuottamisen ja tulkinnan muuttuvien konventioiden kiteytyymiä tietyllä hetkellä. Tekstien kyky *kommunikoida*, niiden kyky tulla tulkituksi *yhteisellä* tavalla muiden tekstien joukossa, on merkki geneeristen tottumusten luoman sopimuksen olemassaolosta. Tekstistä tunnistetut geneeriset piirteet tarjoavat sille kulttuurin määrittämän paikan ja ehdottavat tulkintatapaa (esim. Culler 1975, 137). Paitsi tekstien tulkintaan genret osallistuvat myös tekstien tuottamiseen. Ne tarjoavat ohjeita joko siitä, miten kirjoittaa tai siitä, mitä tottumuksia kussakin tapauksessa rikkoa (esim. Ridell 1992, 132-135).

Uutisjournalismia tarkasteltaessa tuntuu luontevalta ajatella, että ne tekstuaaliset tekijät, joita narratologia (esim. Chatman 1978, 148-149) kutsuu 'implisiittiseksi tekijäksi' ja 'implisiittiseksi lukijaksi', ovat luonteeltaan geneerisiä ilmiöitä. Tätä tekstin 'sisäislukijaa' voi pitää geneerisenä silloinkin, kun teksti kommunikoi enemmän generajoja rikkomalla kuin niitä uusintamalla. Uutisten valtavirta kuitenkin pyrkii noudattamaan omaa geneerisyyttään. Uutiset enemmänkin häivyttävät omaa geneeristä luonnettaan kuin käyttävät sitä hyväkseen. Niinpä Lippmannin kuvaamia tuttuja jalansijoja — ennakkoidun lukijan roolia ja tältä edellytettyjä ominaisuuksia — kannattaa nähdäkseni etsiä juuri uutisgenren toistuvien konventioiden sunnalta.

Lukiessani aamukahvilla kovaa uutista asetan siis toisen jalkani yksittäiseen tekstiin, samalla kun toinen jalka ottaa tukea siitä, että tunnistan tekstin journalististen tekstien joukosta juuri kovaksi uutiseksi. Yksittäinen teksti omine tunnuspiirteineen mobilisoi tietyn geneerisen tavan ymmärtää tietty teksti ja sen kuvaama osa maailmasta. Kuvaan seuraavassa ensin kovaa uutista geneerisenä tuotteena, sitten tarkastelen sen suhdetta muunlaisiin journalistisiin teksteihin ja pohdin hiukan uutisten ja niiden lähteiden suhdetta genren näkökulmasta. Lopuksi mietin näin muodostuvan kuvion avulla uutisgenren yhteiskunnallista merkitystä lukijan näkökulmasta.

Neljä strategista ominaisuutta

Lähden siitä, että geneerinen jako ns. koviin ja pehmeisiin uutisiin (esim. Tuchman 1978, Hartley 1982, 38-39, Rentola 1983, 30-31) on uutisten lukemiselle tyypillistä ja että sen tekeminen on olennaista nykyaikaisen journalismin ymmärtämiselle. Kovat uutiset ovat 'tärkeitä' ja 'yleisesti merkittäviä', muut uutiset taas 'kiinnostavia' ja merkitykseltään 'erityisiä' tai 'yksityisiä'.

Kovia uutisia voi kuvata neljän ominaisuuden, 1) sisällön, 2) kielen, 3) rakenteen ja 4) kerronnan avulla. Koska genret ovat olemassa vain sääntöjensä epätäydellisinä toteutumina, havainnollistan asiaa käyttämällä esimerkkinä sattumanvaraista kovaa uutista Olkiluodon ydinvoimalassa tapahtuneesta pienestä sähköhäiriöstä (Aamulehti 23.2.1993, Satakunnan Kansa 23.2.1993).

1) *Kovien uutisten sisältöä* ovat siis 'tärkeät' ja 'yleisesti merkittävät' asiat. Suhde on tietysti myös päinvastainen: kovien uutisten sisällöstä tulee 'tärkeää' ja 'yleisesti merkittävää'. Genren näkökulmasta myös uutiskriteeritutkimus saa hiukan uudenlaisen vivahteen. Kysymys siitä, mikä valitaan uutiseksi ja mikä ei, voidaan esittää myös kysymällä, mikä on esitettävissä 'tärkeänä' ja 'yleisesti merkittävänä'. Kovat uutiset ja niiden sisällöt ovatkin jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa, Tuchman (1978, 82-103) on puhuu uutisaiheiden statusta ylläpitävästä, itseään toistavasta 'tosiasiallisuuden verkosta'. Esimerkkiuutinen ydinvoimalan toimintahäiriöstä on tässä suhteessa kuvaava: ydinvoima 'yleisesti merkittävänä' asiana nostaa pikkuhäiriön uutiseksi, vaikka mitään kovin kummallista ei (uutisen mukaan) olekaan tapahtunut. Juttu onkin nurinkurisella tavalla oikeastaan epäuutinen: mitään tärkeää ei ole tapahtunut, mutta se on tapahtunut 'tärkeän' alueella.

Kovan uutisen sisältö rajoittuu perinteisesti myös ns. 'faktojen' (esim. Tuchman 1978, 100) esittämiseen. Esimerkkijuttu vastaa tiiviisti perinteisiin uutisen kirjoittamista

Sähköhäiriö pysäytti Olkiluodon ykkösreaktorin

Olkiluodon ydinvoimalan ykkösyksikkö pysähtyi maanantaina aamupäivällä syöttövesijärjestelmään syntyneen sähköisen häiriön vuoksi. Yksikkö oli pysähdyksissä koko päivän. Se oli tarkoitus käynnistää uudelleen tiistain vastaisena yönä.

Ykkösyksikkö kytkeytyi irti verkosta reaktorin jäähdytysveden pinnan laskettua liian alas. Tämä johtui sähköisestä häiriöstä syöttövesijärjestelmässä. Kun syöttövedettä ei tullut riittävästi, veden pinta laski, ja reaktorin suojausjärjestelmä pysäytti reaktorin.

Tiedotuspäällikkö Ahti Toivola Teollisuuden Voimasta tähdentää, ettei reaktorin pysähtymiseen liittynyt turvallisuusriskejä. Häiriön yhteydessä laitoksen muut järjestelmät kuten mm. turvallisuusjärjestelmät toimivat suunnitellulla tavalla.

Pysähdys ei vaikuta kotitalouksien tai teollisuuslaitosten sähkönsaantiin, vaan katkos sähköntuotannossa korvataan muiden voimalaitosten tuottamalla sähköllä.

Toivola ei osaa täsmällisesti sanoa, miten suuriksi äkkipsäyksen aiheuttamat tappiot nousevat. Yleensä vuorokauden mittainen odottamaton seisokki johtaa hänen mukaansa helposti miljoonan markan menetyksiin.

Pikasulku pysäytti Olkiluodon I reaktorin

Eurajoki/SK

Teollisuuden Voiman Olkiluodon ydinvoimalan TVO I-reaktorissa tapahtui pikasulku eilen kello 10.37. Syynä oli syöttövesijärjestelmään syntynyt sähköinen häiriö. Yksikkö oli pysähdyksissä koko päivän.

Tapahtumaketju sai alkunsa laitteiden huoltoon liittyneestä jännitehäiriöstä, jonka vuoksi yksi suojakytin kytki virrat irti. Tästä seurasi häiriö reaktorin pinnansäätöautomaatikassa, ja reaktori pysähtyi.

– Reaktori seuraa koko ajan itse itseään ja se pysäytti itsensä häiriön vuoksi. Näitä sattuu aina silloin tällöin ja laitos sietää näitä ilman mitään ongelmia, sanoi tiedotuspäällikkö Ahti Toivola.

Olkiluodon voimalan kakkosyksikössä sattui viime kesänä kaksikin suunnittelematonta pysähdystä. Sen sijaan ykkösyksikkö on käynyt häiriöttä reilusti yli 500 vuorokautta.

Reaktorin pysähtymiseen ei liittynyt turvallisuusriskejä. Häiriön yhteydessä laitoksen muut järjestelmät kuten mm. turvallisuusjärjestelmät toimivat suunnitellulla tavalla.

Teollisuuden Voiman kunnossapito-osasto jatkoi häiriön aiheuttaneen laitteen tutkimista illalla. Voimala pyritään saamaan käyntiin ja takaisin valtakunnanverkkoon maanantain ja tiistain vastaisena yönä, viimeistään tiistai-aiamuna.

Aamulehti ja Satakunnan kansa 23.2.1993.

ohjaaviin kysymyksiin: mitä tapahtui (voimala pysähtyi), missä (Olkiluodossa), milloin (eilen klo 10.37), miten (itsestään), miksi (sähköhäiriön vuoksi) ja millä seurauksilla (lukijan kannalta ei millään, turvallisuus ei vaarantunut, sähkönsaanti ei katkennut). (vrt. esim. Rentola 1983, 24.)

Kovien uutisten tekstin on tehtävä ero tulkintojen ja tosiasioiden välillä sekä erotettava toisistaan varmat tiedot ja epävarmat tiedot (esim. Tuchman 1978, 89-103). Sekä AL:n että SK:n juttu toimii tässä suhteessa geneerisesti: ilman lähdettä esitettyjen tosiasioiden lisäksi äänessä on Teollisuuden Voiman tiedottaja, joka tulkitsee tosiasioita esittämällä lisätietoja. Muodollisesti tiedottajan sanat voisi tulkita myös epävar-

mojen tietojen esittämiseksi, mutta molemmissa uutisissa (tosin keskenään ristiriitaisilla keinoilla) tiedottajan ja esitettyjen faktojen suhde lähinnä autentisoi uutisen tapahtumasta esittämää tulkintaa (vrt. V. Pietilä tässä numerossa).

Sisällöllisesti tärkeää koville uutisille on myös niiden pyrkimys 'selittää itse itsensä'. Uutisen pitäisi perinteisesti tarjota ne tiedot, joita lukija tarvitsee jutun ymmärtämiseksi. Ymmärtäminen ei tässä yhteydessä tarkoita mitään erityisen vaativaa selitystä maailmasta, vaan usein hyvin muodollinen ja ohut selitys riittää. Esimerkkijutut taustoitavatkin Olkiluodon tapahtumia juuri 'pikkuhäiriön' näkökulmasta.

2) *Uutisen kielen* tarkastelu kannattaa jakaa ainakin kahtia. Uutisen 'oman äänen' lisäksi se sisältää 'vierasta puhetta' tavalla tai toisella välitettynä (vrt. V. Pietilä 1991; Vološinov 1990, 138-147). Kovan uutisen 'oman' äänen käyttämän kielen ideaa li on lyhyt, konkreettinen ja aktiivinen esitystapa, sen pitäisi puhua asioista niiden 'oikeilla' nimillä. Esiintyvien tahojen 'vieraan puheen' tulkitseminen uutisen omalle kielelle on tärkeää. Uutisen pitäisi onnistua tulkitsemaan 'vieraan' puheen vaikeat käsitteet ja paljastaa sen yritykset manipuloida käytettyä kieltä. Uutistoiminnan perustaltaan konfliktista luonnetta kuvaa se, että lähteillä oletetaan aina olevan tavalla tai toisella oma lehmä ojassa — siitähän uutisen 'omalle' äänelle asetettu tulkitsemisen vaatimus on osoitus.

Vološinov (1990, 144-145) jakaa 'vieraan puheen' käsittelyn kahteen äärilajiin. 'Maalauksellisessa' 'vieraan puheen' välittämismuodossa esiintyvien puhe välittyy yksilöllisesti ja eriytyneesti, sisällöllisten väitteiden lisäksi myös vieraan lausuman kielelliset erityispiirteet tulevat esiin. Toinen mahdollisuus on, että vieras puhe saa tekstissä valta-aseman ja se alkaa "sulattaa" sitä normaalisti kehystävää ja kontekstoivaa ääntä. Kaunokirjallisuudessa tämä Vološinovin mielestä johtaa siihen, että koko teksti aletaan nähdä 'vieraana puheena', ei enää objektiivisen kertojan referoivana äänenä. Uutistekstin kannalta kysymys on kuitenkin ongelmallisempi, kuten esimerkkijuttujen vertailu vihjaa.

AL:n ja SK:n jutuissa on molemmissa 'vierasta puhetta'. Kummankin jutun kolmas kappale on selvästi merkitty 'vieraaksi puheeksi', TVO:n esittämiksi lausumiksi. SK:n uutisen sitaatti on kahdesta maalauksellisempi: ainakin sen ilmaisu "näitä sattuu aina silloin tällöin" välittää paitsi sisällön, myös vihjeen siihen mahdollisesti liittyvästä asenteesta. AL:n jutussa 'vieras puhe' ja uutisen oma ääni erottuvat kielenkäytön ja sanaston suhteen heikommin.

Siinä, missä kaunokirjallisuuden kertova ääni voi todella Vološinovin havainnon mukaan muuttua kokonaan 'vieraaksi puheeksi', on tilanne uutisessa toinen. Journalistinen teksti, jonka 'oman äänen' referoiva uskottavuus ja tarpeellisuus romahtaa, ei enää ole uutinen, ainakaan kova sellainen. Muodollisesti uutistekstissä 'vieras puhe' ei koskaan onnistu "sulattamaan" sitä kontekstoivaa uutisen 'omaa ääntä'. 'Vieraan puheen' muodollinen tehtävä on olemassaolollaan varmistaa uutisen oman äänen uskottavuus ja tarpeellisuus. Uutisen 'oman äänen' merkitystä uutistekstin ehdottamassa kommunikaatiossa voi lähestyä esimerkiksi miettimällä, miten esimerkkiuutisen virittämä kommunikaatio muuttuisi, jos koko teksti olisi merkitty 'vieraaksi puheeksi' ja äänien hierarkian toisiaan tarpeelliseksi tekevät yhteispeli puuttuisi.

Esimerkkiuutisten pikainen vertailu osoittaa joka tapauksessa sen, että usein äänten väliset erot tulevat tuotetuiksi vasta juttua kirjoitettaessa. Niinpä AL:n 'vieraaksi puheeksi' merkitsemä tieto siitä, ettei sähköhäiriöön liittynyt turvallisuusriskejä on SK:n uutisessa 'omalla' äänellä lausuttu kontekstoiva fakta. Tämä antaisi aiheen kysyä ainakin sitä, ovatko kaikki muutkin jutun 'faktat' peräisin TVO:n tiedottajalta ja jos ovat, ovatko hänen 'vieraasta puheestaan' peräisin myös sellaiset ilmaisut kuin "syöttövesijärjestelmään syntynyt sähköinen häiriö" tai "pikasulku pysäytti". 'Vieraan puheen' välittämisen suhteen uutinen onkin kiinnostavassa ristipaineessa. Sen omaan uskottavuuteen likeisesti kytkeytyvät esitystekniset vaatimukset voivat usein olla ristiriidassa sen omien tiedollisten resurssien kanssa.

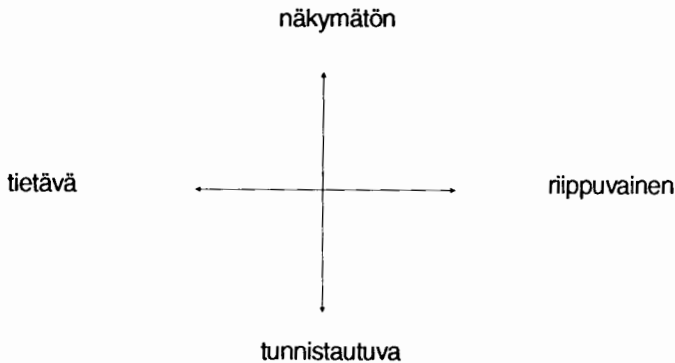
3) *Utisen rakennetta* on perinteisesti kuvattu nurinkäännetyllä pyramidilla ja ns. elementtikirjoittamisen tekniikalla. Uutinen kertoo siis asiat tärkeysjärjestyksessä, mahdollisimman koherentein, lyhyin kappalein. Esimerkkijutut tarjoavat lyhydestään huolimatta havainnollisen esimerkin siitä, miten periaatetta noudatetaan. Kummankaan jutun kärki ei esimerkiksi nosta esille mahdollisia TVO:n miljoonatappioita, vaan keskittyy 'tärkeimpään', siis siihen, että odottamaton häiriö on jo ohi, että laitos toimii odotetusti ja että vaaraa ei ollut. Ydinvoimasta puhuttaessa turvallisuus näyttäisi olevan tärkein näkökulma silloinkin, kun se ei ole uhattuna (siitä ei ole juuri mitään kerrottavaa).

Elementtikappaleiden funktiot jutun rakenteessa ovat molemmissa esimerkkijutuissa hyvin samanlaiset. Ensimmäinen elementti rajaa tapahtuman ja saattaa sen kertaalleen 'loppuun'. Toinen kappale kertoo tapahtuman hiukan yksityiskohtaisemmin ja konkreettisemmin, elementti saattaa tapahtuman jälleen loppuun. Kolmas kappale on asiantuntijan/asianosaisen puhetta esittävä kappale, jossa esiintyjä lisämerkityksellistää turvallisuusrisikin olemattomaksi (SK:n jutun kolmas, neljäs ja viides kappale tukevat tässä mielessä toisiaan, TVO:n tiedottajan huolettoman oloinen kommenttikin saa jutussa oikeutuksensa, tosiasiat 'todistavat', että varaa huolettomuuteen todella on). Juttujen elementtien järjestys muistuttaa myös esimerkiksi Connellin (1980, vrt. myös Pietilä-Sondermann 1987, 64-70) televisiouutisten rakenteesta tekemiä havaintoja objektiivisen uutisäänen ja 'paikan päällä' muotojen esitysjärjestyksestä.

4) *Kovan uutisen kerrontaa* havainnollistan kahden kerronnallisen ulottuvuuden yhdistelmänä. Uutiskerrontaa määrittävät sen *tietävyys* suhteessa tapahtumiin ja tahoihin, joista se kertoo, ja sen *näkymättömyys* omassa kerronnassaan. Asettamalla tietävyys-riippuvuus ja näkymättömyys-tunnistettavuus -ulottuvuudet ristikkäin saadaan aikaan alustava journalistisen kerronnan voimakenttä, joka vie tarkastelua eteenpäin.

Uutiskerronta sijoittuu tässä kentässä vasempaan yläkulmaan. Sen ideaali on pyrkiä häivyttämään oma välittävä roolinsa kerronnasta (näkymättömyys) — siis antaa asioiden kertoa 'itse itsestään' (vrt. esim. Benveniste 1971, 204-215). Samalla se pyrkii säilyttämään tietävyytensä suhteessa maailmaan, josta se kertoo. Tietävyyttä edellyttää ja tuottaa esimerkiksi sen pyrkimys 'tulkata' esiintyjänsä puhetta, sen pyrkimys arvioida asioiden esittämisen tärkeysjärjestyttä ja sen väite siitä, että mielipiteet ja faktat on sen toimesta eroteltu relevantisti tai oikein.

Esimerkkiuutisissa molemmat ominaisuudet toteutuvat odotetusti. Kerronta ei kummassakaan jutussa viittaa itseensä, se ei kiinnity tiettyyn aikaan (paitsi että se an

Kuvio 1. Kerronnallinen voimakenttä journalismin kuvaamiseksi.

taa ymmärtää uutisen arvoisen tapahtuman olevan nyt ohitettu, mennyttä) tai paikkaan edes referoidessaan TVO:n tiedottajan puhetta. Tietävyytensä kerronta pitää suurena: sillä on koko ajan näköala koko tapahtuman syiden ja merkityksen yli. SK:n uutisessa uutisen tietävyys tulee vielä TVO:n hiukan huolettoman tuntuisen sitaatin tueksi referoimalla ikäänkuin 'omasta' muististaan pysähdysten harvinaisuutta tukevia tilastollisia faktoja.

Utiskerronnan merkitystä ja tehtävää uutisen viritämässä kommunikaatiossa kuvaa hyvin vaikeus määrittellä sitä, kenelle uutisen ääni lopulta kuuluu. Yhtäältä kertova ääni erottuu selkeästi siitä, mistä se kertoo. Ajan, paikan ja tietävyyden suhteen uutiskerronta on siis kertomansa ulkopuolinen tai 'yläpuolinen' ääni, kerronnallisen etäisyyden päässä kohteestaan. Toisaalta kerronta myös pyrkii (ainakin epäsuorasti) osin erottumaan myös yleisöstään tarjoamalla esimerkiksi merkityksellistämistä apua yleisölleen. Esimerkkiuutisen SK-versiossa lukija voisi olla pulassa TVO:n tiedottajan "siltoin tällöin" ilmaisun kanssa, ellei uutinen toisi kontekstoivaa faktaa ilmaisun tueksi. Ajan ja paikan suhteen kerronta on kuitenkin aina lähempänä yleisöä kuin kerrottua maailmaa.

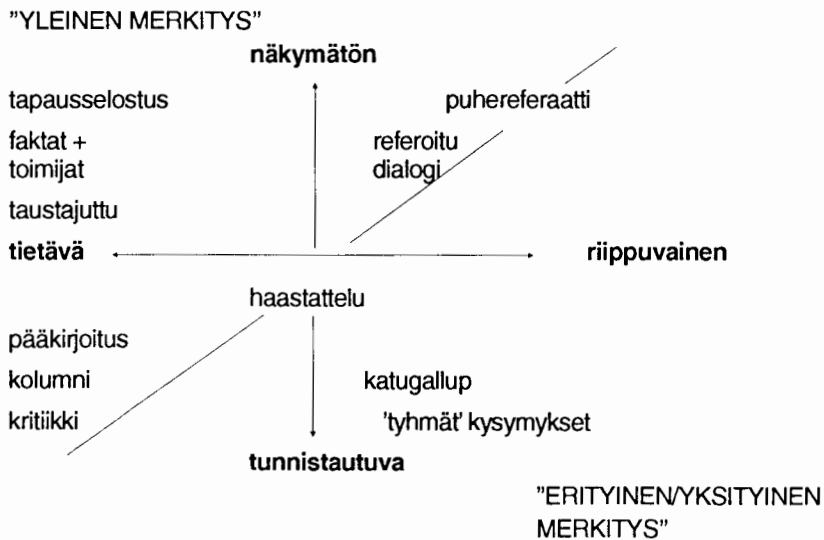
Sisällön, kielen, rakenteen ja kerronnan tietynä yhdistelmänä kovat uutiset erottuvat yhdeksi journalistiseksi genreksi. Muitakin tunnuspiirteitä uutisille tietysti voisi etsiä (esim. taitollinen ilme), tässä pohdin asiaa kuitenkin vain edellä määritellyn 'tekstuaalisten' ominaisuuksien rajaamalla tasolla.

Uutisgenre journalistisessa diskurssissa

Tässä sovelletun genren määritelmän kannalta ei ole tarpeen luokitella journalistisia genrejä juttutyyppeiksi luetteloksi. Sen sijaan koko journalistista diskurssia voi kuvata erilaisten geneeristen muotojen järjestelmäksi, jolla on oma suhteellisen pysyvä sisäisen järjestyksensä ja dynamiikkansa. Tämän järjestyksen hallitseminen on journalismin ymmärtämistä.

Karkeasti ajatellen perinteiset juttutyypit, niiden yleisimmin soveltavat kerronnan lajit ja niiden journalistisen diskurssin kokonaisuudessa saamat tulkintakehykset järjes-

tyvät nähdäkseni kuvion 2 tapaan. Kerrottavaksi valitun aiheen ja tiettyjen geneeristen konventioiden (joista kerronnan laji on siis vain yksi) yhdistelmä sijoittaa tekstin journalistisen diskurssin sisäiseen järjestykseen. Samalla journalismi ikäänkuin ehdottaa lukijalle, minkälaisesta asiasta tai jutusta on kysymys: onko kerrotulla 'yleistä' merkitystä vai onko kyseessä 'erityinen' tai 'yksittäinen' seikka, joka on pikemminkin 'kiinnostavaa' kuin 'tärkeää'. Kerronnan voimakentällä voi siten kuvata journalismin sisäistä dynamiikkaa (sen mahdollisuuksia ja rajoituksia). Kuviossa 2 voimakenttään on sijoitettu joitakin yleisesti tunnettuja juttutyypppejä sen perusteella, millaisia ovat niissä useimmiten sovelletut kerronnan lajit.

Kuvio 2. Kerronnallinen voimakenttä ja luonnos journalistisen diskurssin järjestyksen jäsenyukseksi.

Kova uutinen sijoittuu siis yleensä kuvion vasempaan ylälaitaan. Poikkeamat tästä ideaalista on yleensä tavalla tai toisella perusteltava. Joskus esimerkiksi poliitikon puhe saatetaan painaa sellaisenaan lehteen, mikä merkitsee siis kerronnan pitkälle vietyä riippuvuutta (ellei peräti äänen vaihtumista) ja lähes tekniseksi kanavaksi häipyvää näkymättömyyttä (oikea yläkulma). Tällaisen toiminnan perusteeksi näyttäisi kelpaavan lähteen status ja toistuva, melkein rituaalinomainen tilanne (esimerkiksi presidentin puhe). Esimerkkiuutisemme 'vieras puhe', TVO:n tiedottaja, pääsisi tuskin missään olosuhteissa tällä tavalla dominoimaan koko kerrontaa. Epätodennäköistä myös on, että TVO:n tiedottaja joutuisi voimakentän oikean alakulman luomaan esitystekniseen tilanteeseen, jossa molemmat kertovat äänet ovat tunnistettavissa ('tyhmät kysymykset', 'miksi' -palstat) ja asiat esitetään dialogin muodossa. Uutisen on 'yleisesti' merkittävästä ydinvoimasta kertoessaan säilytettävä näkömätön tietävyytensä (miten se muuten voisi kertoa tosiasioita tapahtumasta?). Voimakentän vasempaan alakulmaan uutiskerronta saattaa turvautua poikkeustapauksissa, esimerkiksi silloin, kun tiedon-

hankinnassa on ongelmia. Jos TVO jostain syystä kieltäytyisi antamasta häiriötä koskevia tietoja, saattaisi uutinen pyrkiä tuomaan esiin tämän salailun. Samalla se joutuisi kuvaamaan omaa tiedonhankintaansa ja kiinnittyisi siis itse kertomaansa tarinaan, mutta säilyttäisi muodollisen tietävyytensä.

Jos journalistinen teksti pysyttelee suhteellisen näkymättömän kerronnan ja tietävän kerronnan yhdistelmänä, se voi tulla tunnistetuksi uutisgenren kautta. Siirtymät — uutisen kannalta horjahtelut — kerrontatekniikassa ovat yksittäisissä teksteissä tietysti mahdollisia, mutta niillä on journalistisen diskurssin geneerisen järjestyksen kannalta hintansa. Koska uutinen osin määrittyy esitysteknisesti, sen muutokset esitystekniikassa muuttavat myös 'uutisellisuutta'. Ne murentavat sen kykyä esittää 'yleisen' merkityksen alueelle kuuluviksi. Ajatellaan esimerkkiämme. Jos nyt 'paljastuisi', että Oikiluotoutuksen kaikki faktat ovat TVO:n tiedottajan tuottamia ja jos uutinen kirjoitettaisiin sen mukaan 'rehellisesti' yhtenä 'vieraan puheen' dominoivana referaattina, juttu siirtyisi (esimerkiksi) voimakentän oikeaan ylänurkkaan, yleisen ja erityisen merkityksen rajalle. Journalistisen diskurssin järjetyksessä tämä olisi joko merkki siitä, että asian arvon ratkaiseminen kuuluu lukijalle, tai että lähteen status ja sen esittämä merkitys yksistään riittävät kehystämään aiheen oikealla tulkinnalla. Kiinnostava kerronnan kentässä onkin se, että kovan uutisen alueelta poistuttaessa tulkintamahdollisuudet näyttäisivät lisääntyvän.

Journalistisen diskurssin sisäinen järjestys on tunnetusti muuttunut radikaalisti aikojen kuluessa. Ainakin nykyisten tulkinnan konventioiden pohjalta on helppo ymmärtää, miksi pääkirjoitus ja sanatarkka puhereferaatti olivat poliittisen lehdistön keskeistä aineistoa: niissä yleisen ja yksityisen välisen jännitteen ylläpitäminen, sen ratkaisuehdotusten tuottaminen ja lukijan aktiivinen tulkinta tuntuvat keskeisiltä. Poliitiikan ja journalismin instituutioiden ainakin näennäinen erottautuminen toisistaan tuntuisi korostavan journalistisia juttutyypppejä, joiden esitystekniikat pyrkivät selkeästi sijoittamaan kertomansa asian joko 'yleisen' tai 'yksityisen' merkityksen alueelle, mutta ei niiden rajamaille. Historiallisesti näyttäisi siis siltä, että journalismia jakava yleisen ja erityisen välinen kuilu korostuu: vakava journalismi näyttää painottuvan vasemman yläkulman yleisen merkityksen tuottavien kovien uutisten ympärille, kevyt journalismi puolestaan siirtää eloisan otteensa selkeämmin erityisen kategoriaan (vrt. esim. Hall 1992, 227-230).

Journalisteista journalismiin

Journalistisen kulttuurin ja organisaatioiden tutkimukset vahvistavat sen arkijärjelläkin tehtävissä olevan havainnon, että tietyillä instansseilla tai henkilöillä on etuajo-oikeus uutisten kuvaamaan maailmaan. Samaan aikaan journalistien suhde näihin etuajo-oikeutettuihin lähteisiin on käynyt yhä kriittisemmäksi (esim. Aula 1991). Esimerkiksi poliitikkojen mahdollisuus hallita itsestään kertovien uutisten sisältöä on käynyt selvästi ongelmallisemmaksi: toimittajien käyttämät sitaatit lyhenevät, toimittajien arvioiva ote lisääntyy (esim. Hallin 1992), vaikkakin arviointi näyttää välttävän politiikan sisältökysymyksiä.

Siinä miissä toimittajien lisääntyvä kriittisyys rajoittaa lähteiden kykyä määritellä uutisten sisältöjä, myös journalistien toimintakyvyllä on rajansa, joiden kuvaamiseen genren käsite soveltuu. Yksittäisen uutisen kirjoittaja voi tietenkin käyttää vaihtelevia esitystapoja, mutta samalla kasvaa riski, että lukija siirtää tulkintaa ankuroivan toisen jalkansa uutisgenrestä johonkin toiseen journalistiseen genreen. Tällainen 'genreerisen liikahdus' ei useinkaan ole journalismin saati sen lähteiden etu. Uutistekstin 'tuotantopuolella' genre asettaa siis ne pelisäännöt, joilla tekstin tuotantoon osallistuvat instituutiot ja niiden diskurssit kohtaavat tietyissä genreissä. Osa esityksellisistä pelisäännöistä on heijastusta yleisön luottamuksen ja uutisten uskottavuuden säilyttämisen paineista.

Journalismin tutkimuksessa tuntuu hedelmälliseltä ymmärtää diskurssin ja genren käsitteiden välinen suhde siten, että diskurssilla tarkoitetaan tiettyjen instanssien puitteissa järjestäytyneitä puhetapoja. Journalistinen diskurssi on siis se kenttä, jolla toimittaja voi toimia ja jolle hän voi vaikkapa politiikan diskurssia järjestää. Diskurssin sisäistä järjestystä voi puolestaan kuvata geneeristen muotojen suhteilla. Esimerkiksi politiikan puhe olisi näin yksi politiikan diskurssin genre, joka olisi nykyään yhä enemmän virittynyt puhuttelemaan nimenomaan poliittista uutisjournalismia entisen välitömän yleisönsä sijaan. Genrejen kohtaamisessa välittyi myös eräänlainen yhteisymmärrys: poliitikko pääsee ääneen uutisessa, journalismi saa vallan toimittaa puheen lukijoita varten. 'Yhteisymmärrykseen' kuuluu myös toimintavallan jako: journalismi esittää asian tärkeänä ja yleisesti merkittävänä, poliitikko tyytyy siihen, että hän ei saa päättää sitä, mitä puheesta uutisoidaan ja mitä ei. Tietysti molemmat pyrkivät jatkuvasti ennakoimaan toistensa tapaa käyttää yhteisesti jaetuksi 'sovittua' valtaa.

Esimerkkiuutisten osalta lähteiden ja journalistisen diskurssin kohtaamista voi havainnollistaa Helsingin Sanomien uutisella Olkiluodosta (HS 1.6.1992). HS:n jutun vertaaminen AL:n ja SK:n vajaa vuotta myöhemmin kirjoittamiin juttuihin tukee ajatusta, jonka mukaan journalismin ja ydinvoimayhtiön diskurssit ovat päässeet 'sopimukseen' siitä, miten ydinvoimayhtiön diskurssi otetaan osaksi journalistista diskurssia ydinvoimaloiden käyttöhäiriöistä uutisoitaessa. Karkeasti tällaiseen uutisgenreen asettuvan esityksen muotoa voisi kuvata seuraavasti. Ensin kerrotaan, että laitos pysähtyi itsensä. Sitten kuvataan yksityiskohtaisemmin pysähtymiseen johtanut tapahtumasarja 'paikan päällä', minkä jälkeen seuraa muodollisesti riippumaton kommentti tai tulkinta siitä, että vaaraa ei aiheutunut. TVO:n tiedottajan rooli näyttäisi olevan se, että hän on jutussa läsnä noin kolmannessa kappaleessa, joko vakuuttamassa turvallisuusjärjestelmien toiminnasta tai todistamassa tapahtuman rutiiniluonteisuutta. Kommentin jälkeen asiaa taustoitetaan kärjen luoman näkökulman edellyttämällä tavalla.

Jos diskurssin ja genren välisen suhteen ymmärtää edellä ehdotetulla tavalla, pitää diskurkseista uutisjournalismin tutkimuksessa puhua ainakin kahdella tasolla. Yhtäältä diskurssi olisi genrejä kehystävä käsite, tietyn instanssin puhetapa kokonaisuudessaan, tiettyihin puhunnan lajeihin järjestäytyneenä. Toisaalta journalismin tapa toimia paljolti muiden diskurssien välittäjänä toisi kysymyksen diskurkseista myös uutisgenren sisään. Silloin uutisanalyysin usein ongelmallisenakin koettu kysymys siitä, "kenen diskurssia" mikäkin osa tekstistä on olisi ymmärrettävä kysymyksen koko laajuudessa. Diskurssin alkuperässä ei siis ole kysymys vain siitä, ovatko sanat

Irronnut levä pysäytti Olkiluodon voimalan

Merivesisuodatin tukkeentui, suojausjärjestelmät toimivat

Turku
Helsingin Sanomat

Olkiluodon ydinvoimalan kaksoyksikkö pysähtyi varhain sunnuntaiaamuna merivesisuodattimen kertyneen levän vuoksi.

Koska turpiinilauhduttimen jäädytysveden virtaus pieneni, automatiikka pysäytti laitoksen toiminnan kokonaan aamulla kello 4.47.

Tapahtuma ei vaarantanut voi-

malan turvallisuutta, koska laitoksen suojausjärjestelmät toimivat suunnitellulla tavalla.

Yksikköä alettiin käynnistää to sunnuntaina iltapäivällä ja se saatiin toimimaan kello 19.05, tiedotuspäällikkö Ahti Toivola kertoi.

Toivolan mukaan laitoksessa ei tiedetä, miksi levää yhtäkkiä irtosi näinkin suuria määriä. Kyseessä on ruskolevä, jota kutsutaan myös ahdinparraiksi.

Merilevä ei ole aikaisemmin haitannut Olkiluodon laitoksen toimintaa Eurajoella. Ulkomailta, muun muassa Ruotsissa, on esiintynyt vastaavia moskan aiheuttamia käyttökeskeytyksiä.

Olkiluodon kummankin läitosyksikön turpiinijärjestelmä vaatii 30 kuutiometriä merivettä sekunnissa lauhduttimen jäädytykseen. Merivesi puhdistetaan suodattamalla kolmessa vaiheessa.

Meren pinnalla kelluvaa levää aiotaan tarkkailla jäädytysvederottoalueella. Tarvittaessa voidaan levän pääsyä merivesikanavaaerohäikästä ohjpuomeilla.

Olkiluodon ykkösyksikössä jatkuu viikko sitten alkanut polttoainevaihtoseisokki. Sen on suunniteltu päättyvän kesäkuun puolivälissä.

Olkiluodon ydinvoimalan omistaa Teollisuuden Voima Oy TVO.

Helsingin Sanomat 1.6.1992.

TVO:n tiedottajan vai toimittajan, vaan siitä, minkä instanssin merkityksiä mikäkin osa tekstistä ajaa tai minkä instanssin (ei siis esittäjän) diskurssiin ne pyrkivät palautumaan.

Esimerkiksi Olkiluotouutisesta voitaisiin tällöin todeta, että osa siitä, mikä siinä näyttää olevan journalistista, onkin peräisin TVO:n tai ydinvoiman puoltamisen teknologisesta diskurssista. Journalismin ja tietynlaisen maailmannäkemyksen liitosta puolestaan kertoisi se vaivattomuus, jolla nämä tietyt merkitykset tulevat osaksi uutisen 'omaa' ääntä, miten ne tulevat uutisessa asioiden 'oikeiksi' nimiksi. Diskurssin ymmärtäminen 'syvemmin' tarjoaisi siis mahdollisuuden tarttua siihen seikkaan, että vaikka esityksellisesti 'vieras puhe' ei juuri koskaan sulatakaan uutisen omaa ääntä, niiden soveltama diskurssi saattaa pohjimmiltaan olla hyvin yhtenevää. Esimerkkiuutisten äänet (uutinen vs. TVO) saattavat siis olla toisistaan eroavia, mutta TVO:n diskurssi ei lopulta liene uutiselle kovin 'vierasta'. Ydinvoimayhtiön diskurssin ja uutisgenren synkronisoitumisesta toisella tavalla kertoo se, että saman päivän SK:sta (23.2.1993), eri sivulta tietysti, voi poimia myös uutisen "Vain muutama tuotantokatkos Olkiluodossa".

Lukija uutisgenressä

Palaan viimein varsinaiseen ongelmaani siitä, millaisia jalansijoja ovien uutisten genre 'lukijalleen' tarjoaa.

1) *Sisällöllisten* tekstuaalisten ominaisuuksiensa vastinparina kova uutinen edellyttää ensinnä lukijaa, joka uskoo, että uutisen esittämät asiat ovat 'yleisesti merkittäviä' ja 'tärkeitä' (että sellaisia asioista ylipäätään on ja että uutisella on kyky valita sellaiset esitettäväkseen). Toiseksi lukija uskoo, että näiltä tärkeiltä osiltaan maailma on kuvattavissa ajallisesti ja paikallisesti rajattuina tapahtumina (ja että tärkeät asiat todell-

la ovat pieninä palasina maailmalla). Kolmanneksi lukija uskoo, että uutisen erottelut tosiasioiden ja tulkintojen välillä on oikein tehty (että sellaiset ylipäättään voidaan tehdä), että uutinen on myös punninnut sen, mikä on varmaa ja mikä epävarmaa tietoa. Viimein lukija luottaa, että uutinen kertoo sen, mikä kyseisen asian ymmärtämisen suhteen on välttämätöntä.

2) *Kielenkäytön* vastinparina muokkaantuvassa roolissa lukija uskoo, että uutinen kertoo asioista niiden 'oikeilla' nimillä ja että mahdolliset manipulointirytykset on paljastettu. Lukija ei tule toimeen tärkeiden asioiden maailman toimijoiden kanssa yksin, vaan tarvitsee tulkkausapua ja luottaa sen saamisessa uutisen kykyyn. Uutisen lyhyt ja helppo kieli ei edellytä lukijaltaan kovin korkeaa kielellistä kompetenssia.

3) *Rakenteelliset* konventioiden vastinparina rakentuva lukija näyttää olevan melko kärsimätön ja arvaamaton: 'hän' haluaa tärkeimmät tiedot heti ja saattaa jättää jutun lukemisen kesken melkein milloin tahansa. Lukijalle on myös osoitettava asioiden tärkeysjärjestys. Pitkiin johdatteluihin ja monimutkaisiin argumentaatioketjuihin ei ole varaa: lukija haluaa asiat tarjoiltuna koherenteissa palasissa. Lukijan potentiaalisen irrationaalisuuden (hyypelehtivä, kesken jutun alkava lukeminen) suhteenkin elementtikirjoitus tarjoaa vastauksen.

4) *Kerronnallisten* tekniikoiden edellyttämää lukijaa voi luonnehtia yhtäältä ulkopuoliseksi (näkymättömän ja kerrotun suhteen 'yläpuolisen' esitystekniikan vastinparina) suhteessa siihen, mistä uutinen kertoo ja toisaalta uutisen kertomaan uskoksiksi (vastinparina kerronnan tietävyydelle) ja luottavaksi. Kerronnan näkymättömyys luo etäisyyttä kertovan äänen ja sen kertoman uutisen tapahtumien ja esiintyjien välille, koska se ei suoranaisesti esitä, miten kertova ääni kytkeytyy tapahtumiin (aika, tiedonhankinta jne.) Kertova ääni kytkeytyykin enemmän siihen abstraktiin lukemisen hetkeen ja paikkaan, jossa yleisöksi ryhtyminen kulloinkin tapahtuu. Uutisen ymmärtäminen — esimerkiksi tosiasioiden ja tulkinnan välisen suhteen lukeminen — edellyttää lukijalta luottamusta siihen, että kertova ääni todella tietää, mistä puhuu.

Uutisgenreen sisäänkirjoitettu lukija-asema ei siis näytä kovin mairittelevalta. Meitä puhutellaan uutisissa tärkeistä asioista, joiden tärkeyteen me uskomme, sisällöllisesti melko tyhjinä (melkein historiattomina ja muistittomina). Lukijoina haluamme nähdä maailman konkreettisesti (sormella osoitettuna?), olemme käsitteelliseltä kompetenssiltamme heikohkoja ja tarvitsemme tulkinta-apua. Olemme melko kärsimättömiä, arvostelukyvyttömiä ja melkein irrationaalisuuteen taipuvaisia, ailahtelevia olioita. Viimein 'tärkeät' ja 'yleisesti merkittävät' asiat, joista uutiset kertovat, on tehty uskottavaksi, mutta — nurinkurista kyllä — ne eivät kuulu samaan maailmaan meidän kanssamme.

Kansalainen ja genre

Olen yrittänyt tarkastella sitä kommunikatiivisten konventioiden määrittämää käytäntöä, jonka avulla yhteiskunnalliset instanssit journalismissa tulevat osaksi oikeiden ihmisten elämää. Uutisen ominaisuudet ovat minusta yhteiskunnallisesti merkittäviä, siksi geneerinen 'diagnoosi' johtaa lopuksi juhlalliselta kuulostavien kysymysten äärelle.

Uutisgenren lukijarooli näyttää olevan jyrkässä ristiriidassa suhteessa sen kanssa, millaisina yhteiskunnallisina toimijoina ihmisiä pidämme. Me koemme olevamme

arvostelukykyisiä, koherentteja yksilöitä, joilla on muisti, muistot, tunteet, jotka oppivat erehdyksistään ja kokemuksistaan, joilla on jatkuvuutta ajassa ja tilassa jne. Mutta uutinen näyttää puhuttelevan meitä oliona, joilla ei ole historiaa, ei tunteita, ei juuri omaa muistia, ei arvostelukykyä, vaan jotka tarvitsevat tulkinta-apua, kaitsemista, joille asiat on aina alusta pitäen selitettävä.

Kovien uutisten geneerinen lukijarooli näyttää venyttävän etäisyyttä yksityisen ja yleisesti merkittävän välillä. Ymmärtääksemme uutisen yleisen merkityksen meidän on lukijoina 'unohdettava' jätettävä taaksemme omat, henkilökohtaiset ominaisuutemme. Meidän on annettava uutisten puhutella itseämme hetkellisesti sisällöttöminä, ulkopuolisina, melkein tunteettomina ja muistittomina oliona, jotka haluavat kuulla koherentteja kuvauksia ja selityksiä maailmasta ja jotka ovat myös valmiita niitä uskomaan. Tämän puhutteluaseman yhteiskunnallista merkitystä voi tulkita karkeasti kahdella tavalla: positiivisesti tai kriittisesti.

Positiivinen tulkinta sanoisi, että ainakin osittain demokratia ja sosiaalinen vastuu, kasvaminen yksilöstä kansalaiseksi edellyttää juuri edellä kuvattuja ominaisuuksia: että opimme luopumaan yksittäisistä egoistisista intresseistämme ja tulemme yhteisvastuullisiksi kansalaisiksi. Näin uutisjournalismin kehitys (ja sen merkityksen kasvu) yhtä jalkaa massatuotannon, laajenevan edustuksellisen demokratian ja massakulutuksen synnyin kanssa käy paremmin ymmärrettäväksi. Kova uutinen on tietynlaisen yhteiskunnallistamisen perusmekanismeja. Jo varhainen yhdysvaltalainen joukkoviestintää pohtinut pragmatistinen filosofia näki joukkoviestinnän potentiaalisenä keinona organisoida uudenlaisen massayhteiskunnan yhteisyyttä (esim. Hardt 1992, 31-76; ks. myös Park 1981, 23-25). Myös Lippmann haaveili 'professionalistisen' lehdistön vaiheesta, jossa journalismi vapautuisi myös markkinoiden luomasta riippuvuudestaan yleisön makuun (Lippmann 1931, Schudson 1978, 39-40, mukaan).

Kriittisen tulkinnan näkökulmasta uutisen tekstuaalisen lukijan rooli venyttää etäisyyden arkipäivään, yksilölliseen (tai siltä vaikuttavaan) olemiseen ja muuhun 'todelliseen' elämään niin pitkäksi, että yhteys ainakin uhkaa katketa kokonaan. Jos näin käy, ei uutisen 'yleisen merkityksen' alueelle luoma yhteys olekaan enää areena, jolla oppia demokraattisen kansalaisuuden epäitsekästä ajattelua. Uutisesta tulee rituaali, jossa tavallisten ihmisten oletetaan harjoittelevan sitä, mitä 'yleinen merkitys', 'yleinen etu' ja 'yhteiset intressit' heiltä vaativat ja edellyttävät. Kriittisen tulkinnan mukaan uutisessa vallitsee ristiriita sen välillä, kenen merkityksiltä sen 'yleinen' näyttää ja mistä tuo 'yleinen' lopulta on peräisin. Tällaisesta näkökulmasta uutinen näyttää läpikotaisin ideologiselta rituaalilta (Althusser 1984). Uutinen olisi näin käytäntö, joka katkaisee ihmisten välisiä horisontaalisia suhteita ja rakentaa käänteisen toimintalogiikan ohjaamia vertikaalisia käytäntöjä (Haug 1983) tuomalla uutisen auktoriteetilla 'vieraan puheen' osaksi omaa tapaamme ymmärtää yhteiskunnan 'tärkeitä' asioita.

Uskottavuuden houkutus

Uutisten uskottavuudella on tietysti rajansa. Jonkinlainen todiste — toisten mielestä myös huolestuttava — tästä on populaarilehdistön kasvava suosio toisenlaisine uutisi-

neen (vrt. esim. Fiske 1992). Viime kädessä journalistisessa diskurssissa on vain abstrakteja rooleja, joita meidät kutsutaan kantamaan ja esittämään (ja samalla esittämään itseämme esimerkiksi kansalaisina). Jos roolin kantamisen uskottavuus ja mielekkyys katkeavat, uutisten lukemisen lopettaminen on lopultakin hyvin helppoa, ehkä myös todennäköistä. 'Yleisen merkityksen' hallitseminen on ehkä pikemminkin kulttuurista pääomaa, jolla on arvoa vain niin kauan kuin todellinen lukija pyrkii toimimaan 'kansalaisuuden' kentällä. Kompetenssilla on arvoa vain niin kauan kuin on olemassa kenttä tai markkinat, jolla arvon voi todentaa (esim. Bourdieu 1985, 114).

Uutisten lukemisen silleen heittämiselle onkin hyvä vasta-argumentti. Uutisgenren uskottavuuden kieltäminen olisi askel yhteiskunnan ulkopuolelle. Ehkä siksi uutisiin uskomisen on niin houkuttelevaa. Ehkä juuri siksi molemmat uutisgenren ja kansalaisuuden suhdetta koskevat tulkinnat kannattaa ottaa todesta.

Kirjallisuus

- ALTHUSSER, Louis. Ideologia ja ideologiset valtiokoneistot. Teoksessa: ALTHUSSER, Louis. Ideologiset valtiokoneistot. Tampere/Jyväskylä, Vastapaino/Kansankulttuuri 1984.
- AULA, Maria Kaisa. Poliitikkojen ja toimittajien suhteet murroksessa? Tutkimus yleisradion politiikan toimittajien ammatti-identiteetistä 1980-luvulla. Yleisradion tutkimus- ja kehitysosaston tutkimusraportti 5/1991. Helsinki, Yleisradio, 1991.
- BENVENISTE, Emil. Problems in General Linguistics. Miami Linguistic Series No. 8. Coral Gables, Miami University Press 1971.
- BOURDIEU, Pierre. Sosiologian kysymyksiä. Tampere, Vastapaino 1985.
- CONNELL, Ian. Television News and the Social Contract. Teoksessa: HALL, Stuart et. al. (eds.). Culture, Media Language. London, Hutchinson 1980.
- CULLER, Jonathan. Structuralist Poetics. Structuralism, Linguistics and the Study of Literature. London, Routledge and Kegan Paul 1975.
- FISKE, John. Popularity and the politics of information. Teoksessa: DAHLGREN, Peter & SPARKS, Colin (eds.). Journalism and Popular Culture. London, SAGE 1992.
- HALL, Stuart. Populaarikulttuuri ja valtio. Teoksessa: HALL, Stuart. Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere, Vastapaino 1992.
- HALLIN, Daniel C. Sound Bite News: Television Coverage of Elections, 1968-1988. Journal of Communication 42(2), Spring 1992.
- HARDT, Hanno. Critical Communication Studies. Communication, history & theory in America. London and New York, Routledge 1992.
- HARTLEY, John. Understanding News. London, Methuen 1982.
- HAUG, Wolfgang Fritz. Ideologiset mahdit ja vastarinta. Tutkijaliiton julkaisuja 23. Helsinki, Tutkijaliitto 1983.
- LIPPMANN, Walter. Two Revolutions in the American Press. Yale Review 20. March 1930.
- LIPPMANN, Walter. Stereotypiat ja uutinen. Tiedotustutkimus 7(1984):4, 39-53. 1984 (1922).
- PIETILÄ, Veikko. Sanoista tekoihin. 'Vieraan puheen' vastaanotosta lehti uutisissa. Tiedotustutkimus 14(1991):4, 5-18. 1991.
- RENTOLA, Ilkka. Normaalijournalismin säännöt. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 47/1983.
- RIDELL, Seija. Journalismi ja genre. Teoksessa: MALMBERG, Tarmo ja MEHTONEN, Lauri (toim.). Kanssakäymisiä: Juhlakirja Veikko Pietilälle. Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja 3/1992. Tampere, Tampereen yliopisto, 1992.
- TUCHMAN, Gaey. Making news. A Study in the Construction of Reality. New York, The Free Press 1978.
- VOLOŠINOV, Valentin. Kielen dialogisuus. Marxismi ja kielifilosofia. Tampere, Vastapaino 1990.